

Stratejik Rapor: Türkiye'nin Toplumsal Bütünleşme Politikaları, Uluslararası Tez Paradigmaları ve 7595 Sayılı Çerçeve Yasa

Hazırlayan: Cemal DURUK, USPUM Kıdemli ve Dış Politika Analisti
Tarih: 11 Ağustos 2026

1. Giriş ve Genel Çerçeve

10 Ağustos 2026 tarihinde TBMM tarafından kabul edilen 7595 sayılı *Millî Dayanışma ve Toplumsal Bütünleşmenin Güçlendirilmesine Dair Kanun* (kamuoyunda bilinen adıyla "Çerçeve Yasa"), Türkiye'nin iç barış, terörle mücadele ve bölgesel güvenlik konseptinde tarihi bir kırılma noktasına işaret etmektedir. Bu rapor; Batı literatürünün (ABD, Britanya ve Almanya ekolleri) önde gelen analistlerinin tezleri ile Türkiye menşeli uzmanların yaklaşımlarını 7595 sayılı Yasa ile mukayeseli olarak incelemekte ve Yasa'nın Türkiye'nin gelecek vizyonundaki stratejik yerini derinlemesine analiz etmektedir.

2. Uluslararası Analistler: Biyografiler, Türkiye İlgileri, Detaylı Tez Analizleri ve Yasa Kıyaslaması

Graham E. Fuller

Biyografi ve Önemi: Eski CIA İstihbarat Konseyi (NIC) Başkan Yardımcısı ve RAND Corporation kıdemli analizcisidir. Soğuk Savaş sonrası dönemde Doğu-Batı ilişkileri, Siyasal İslam, Doğu Avrupa ve Ortadoğu jeopolitiği üzerine geliştirdiği teorilerle ABD dış politikasının şekillenmesinde etkili olmuştur.

Türkiye İle Özel İlgisi: Türkiye'nin Soğuk Savaş sonrası "Yeni Osmanlılık" veya bölgesel liderlik eksenindeki dış politika potansiyeli; Türkiye-İslam dünyası ilişkileri ve içteki Kürt meselesinin bu jeopolitik kapasiteye etkileridir.

Tezleri ve Yasa Kıyaslaması:

Graham E. Fuller, *The New Turkish Republic: Turkey's Role in the World* başta olmak üzere eserlerinde Türkiye'nin küresel ve bölgesel ölçekte efektif bir aktör olabilmesini, iç politikasındaki fay hatlarını ve etno-siyasi gerilimleri yönetebilme kapasitesine bağlamaktadır. Fuller'a göre Türkiye; çatışma odaklı güvenlikçi yaklaşımlardan sıyrılarak yasal, siyasi ve kurumsal diyalog zeminlerini devreye sokmadığı sürece stratejik enerjisini iç meselelerinde tüketecek ve küresel yumuşak gücünü sınırlandıracaktır.

10 Ağustos 2026 tarihli 7595 sayılı Çerçeve Yasa ile Fuller'ın tezleri karşılaştırıldığında, Yasa'nın "devlet eliyle oluşturulmuş yasal koordinasyon mekanizmaları, silahsızlanma güvenceleri ve güvenlik odaklı dili aşan toplumsal entegrasyon söylemi" açısından Fuller'ın öngördüğü stratejik zeminle kuvvetli bir şekilde örtüştüğü görülür. Yasa, devlet bürokrasisini belirsizlikten kurtarıp sürece hukuki kalkan sağlayarak iç barışı tescil etmeyi hedefler.

Ancak bu noktada metodolojik bir ayrışma mevcuttur: Fuller, iç barışın kalıcı kılınabilmesi adına idari yapının esnetilmesini (adem-i merkezîyetçilik ve yerel yönetimlerin özerklik alanlarının

genişletilmesini) kaçınılmaz bir şart olarak ileri sürerken; 7595 sayılı Yasa tam aksine üniter yapıyı ve merkezi idari yetkiyi tam anlamıyla korumaktadır.

Dolayısıyla Yasa, Fuller'ın "yasal güvence ve siyasi irade ile iç barış sağlama" hedefini aynen benimsemiş, fakat bu hedefe idari yetki devriyle değil, güçlü merkezi devlet koordinasyonu ile ulaşmayı tercih etmiştir.

Henri J. Barkey

Biyografi ve Önemi: Lehigh Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Profesörü, eski ABD Dışişleri Bakanlığı Politika Planlama Kadrosu üyesi ve Woodrow Wilson Center ile CFR bünyesinde görev yapmış tanınmış bir stratejistir. Türkiye iç ve dış politikası üzerine Batı dünyasındaki en derinlikli analizleri üreten akademisyenlerdendir.

Türkiye ile Özel İlgisi Nesnesi: Türkiye'nin katı merkezîyetçi idari yapısının esnetilmesi, demokratikleşme süreçleri, sivil anayasa ihtiyacı ve Türkiye-Irak/Suriye Kürtleri ilişkileridir.

Tezleri ve Yasa Kıyaslaması:

Henri J. Barkey, Graham E. Fuller ile kaleme aldığı çığır açıcı *Turkey's Kurdish Question* metninde ve sonrasındaki akademik raporlarında, Türkiye'de geçmişte yürütülen barış ve entegrasyon girişimlerinin en büyük zaafının "yasal güvence eksikliği ve kurumlar arası koordinasyonsuzluk" olduğunu ısrarla işlemiştir. Barkey'e göre yasal bir kanun maddesine dayanmayan, parlamenter denetimden ve bürokratik koruma mekanizmalarından yoksun süreçler, siyasi iktidarların anlık tercihlerine veya konjonktürel dalgalanmalara açık kalarak akamete uğramaya mahkûmdur.

Bu bağlamda 7595 sayılı Çerçeve Yasa, Barkey'in otuz yılı aşkın süredir dile getirdiği "kurumsal, şeffaf ve yasayla korunan devlet mekanizması" ihtiyacına doğrudan ve birebir bir yanıt niteliğindedir. Yasa; rehabilitasyondan entegrasyona, idari birimlerin görev tanımlarından hukuki teminatlara kadar tüm süreci kanun normuna bağlayarak Barkey'in "**yasal çatı**" tezini somutlaştırmıştır.

Buna karşın Barkey'in külliyatındaki ikinci ana sütun olan "anayasal düzeyde etnik ve kültürel kimlik tanımlamaları ile idari yerelleşme" boyutu, bu kanunun ruhunda ve metninde bilinçli olarak yer almamaktadır. Yasa, statü ve kimlik tartışmalarına girmeksizin, doğrudan kamu düzeni, hukuki entegrasyon ve toplumsal helalleşmeye odaklanarak Barkey'in teşhis koyduğu "yasal teminat" ihtiyacını karşılamış, ancak reçetede ki anayasal reform boyutunu devre dışı bırakmıştır.

David L. Phillips

Biyografi ve Önemi: Columbia Üniversitesi İnsan Hakları Çalışmaları Programı Direktörü ve ABD Dışişleri Bakanlığı bünyesinde üst düzey danışmanlık yapmış bir uzmandır. Çatışma çözümleri, diplomasi ve silahsızlandırma süreçlerinde uluslararası saha tecrübesine sahiptir.

Türkiye ile Özel İlgisi Nesnesi: PKK'nın silahsızlandırılması, militanların topluma entegrasyonu (DDR süreçleri) ve Türkiye-Ermenistan ilişkilerinde sivil diplomasi kanallarıdır.

Tezleri ve Yasa Kıyaslaması:

David L. Phillips, Columbia Üniversitesi bünyesinde yayımladığı *Disarming, Demobilizing, and Reintegrating the Kurdistan Worker's Party* başlıklı kapsamlı raporunda, uluslararası çatışma çözümü literatürünün en temel enstrümanı olan DDR (Silahsızlandırma, Terhis ve Yeniden Entegrasyon) modelinin Türkiye ölçeğine nasıl uyarlanacağını teknik detaylarıyla işlemiştir. Phillips'in temel tezi; silahsızlanmanın soyut barış çağrılılarıyla değil; militanların hukuki durumunu netleştiren, ceza infaz parametrelerini düzenleyen, psiko-sosyal rehabilitasyon

imkânı sunan ve sivil hayata katılımlarını devlet teminatına bağlayan kanuni bir operasyonel altyapı ile mümkün olacağı yönündedir.

7595 sayılı Çerçeve Yasa, uluslararası analistler arasında **en yüksek oranlı** uyumu David L. Phillips'in tezleriyle göstermektedir. Yasa'nın içeriğinde yer alan idari koordinasyon kurulları, rehabilitasyon merkezleri, topluma kazandırma prosedürleri ve hukuki güvenceler; Phillips'in raporunda çizdiği teknik ve operasyonel haritanın adeta devlet aklıyla mevzuata dökülmüş halidir. Phillips'in teorize ettiği "güvenli dönüş ve entegrasyon" mekanizması, 7595 sayılı Kanun ile doğrudan somut bir idari prosedüre dönüştürülmüştür.

Morton Abramowitz

Biyografi ve Önemi: Eski ABD Ankara Büyükelçisi, Carnegie Endowment for International Peace ve International Crisis Group bünyesinde yöneticilik yapmış kilit bir diplomat ve stratejisttir.

Türkiye İle Özel İlgisi Nesnesi: Türk iç siyasetinin dönüşümü, TSK'nın siyasetteki rolü, devlet-toplum ilişkileri ve Türkiye-ABD ittifakının geleceğidir.

Tezleri ve Yasa Kıyaslaması:

Eski büyükelçi ve diplomat Morton Abramowitz, Türkiye üzerine kaleme aldığı stratejik değerlendirmelerde, Türkiye'nin iç sorunlarını sadece askeri vesayet veya güvenlik bürokrasisinin inisiyatifine terk ederek çözemeyeceğini defaatle vurgulamıştır. Abramowitz'e göre kalıcı başarı; sivil iradenin liderliğinde, devlet ciddiyetini ve hukuk devletinin imkânlarını devreye sokan bütüncül bir kapsayıcılıkla elde edilebilir. Güvenlik tedbirleri ile siyasi ve yasal alanın eşzamanlı işletilmesi gerektiğini savunur.

7595 sayılı Yasa, Abramowitz'in işaret ettiği "**devlet aklının ve sivil/yasal iradenin sürece tamamen vaziyet etmesi**" mantığı ile tam bir uyum içerisindedir. Yasa, güvenlik kaygılarını göz ardı etmeksizin; konuyu bir asayiş kısırdöngüsünden çıkarıp doğrudan kanun teminatında bir toplumsal bütünleşme projesine dönüştürmüştür. Devletin resmi koruma kalkanını ve idari mekanizmalarını ciddiyetle devreye sokması, Abramowitz'in "sürdürülebilir ve kararlı devlet stratejisi" teziyle birebir paralellik taşımaktadır.

Gareth Jenkins

Biyografi ve Önemi: Britanya menşeli, uzun yıllardır İstanbul'da ikamet eden Silk Road Studies Program ve Institute for Security and Development Policy bünyesinde araştırma yapan kıdemli bir analisttir.

Türkiye İle Özel İlgisi Nesnesi: Türkiye güvenlik bürokrasisi, TSK'nın yapısı, terörle mücadele konseptleri ve siyasal İslam dinamikleridir.

Tezleri ve Yasa Kıyaslaması:

Gareth Jenkins, Türkiye'deki güvenlik politikaları ve çatışma çözümü denemeleri üzerine yazdığı saha analizlerinde metodolojik bir gerçeğe dikkat çekmiştir: Jenkins'e göre Türkiye'deki bürokratik, askeri ve yargısal mekanizmalar, arkasında açık ve net bir "Çerçeve Kanun" (Framework Law) bulunmayan hiçbir politikayı sürdürülebilir biçimde uygulayamaz. Yasal korumadan yoksun memurlar ve idareciler, gelecekte hukuki veya siyasi bir sorumlulukla karşılaşma kaygısıyla çekimser kalacak ve süreçler bürokratik dirençlere takılacaktır.

Bu açıdan 7595 sayılı Yasa, Jenkins'in **yıllardır vurguladığı "bürokrasiye hukuki zırh ve uygulama netliği sağlayan çatı düzenleme"** ihtiyacını eksiksiz biçimde karşılamaktadır. Yasa, sahadaki idari yetkililerden bakanlıklara kadar tüm aktörlerin yetki, sorumluluk ve koruma sınırlarını çizerek Jenkins'in tespit ettiği bürokratik kilitlenmeyi ortadan kaldırmıştır.

Dr. Günter Seufert

Biyografi ve Önemi: Alman Uluslararası ve Güvenlik İşleri Enstitüsü (SWP) Türkiye Uzmanı ve Alman hükümeti ile AB organlarına stratejik danışmanlık sunan önde gelen bir akademisyendir.

Türkiye ile Özel İlgisi Nesnesi: Türkiye-AB ilişkileri, Kopenhag Kriterleri, yerel yönetimler, idari reformlar ve dini/etnik toplulukların hukuki statüleridir.

Tezleri ve Yasa Kıyaslaması:

Dr. Günter Seufert, Alman ve Avrupa kurumsal ekolünün bir temsilcisi olarak meseleyi **AB uyum süreçleri, Kopenhag Kriterleri ve normatif hukuk reformları çerçevesinde ele alır.** Seufert'in temel tezi; Türkiye'deki toplumsal ve etnik meselelerin çözümünün ancak katı merkezi idare anlayışının kırılarak Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı doğrultusunda idari yerelleşmenin sağlanması ve anayasal düzeyde geniş kucaklayıcı hakların tanımlanması ile mümkün olacağı yönündedir.

7595 sayılı Yasa ile Seufert'in tezleri karşılaştırıldığında, en belirgin yaklaşım farkı ve ayrışma bu noktada yaşamaktadır. Yasa, Seufert'in savunduğu idari desentralizasyon (yerelleşme) veya **anayasal reform modelini kesin bir dille reddetmektedir.** 7595 sayılı Kanun; AB tipi bir özerklik veya yerel idare yetki devri yerine, merkezi devletin otoritesini ve koordinasyon gücünü pekiştiren bir mantıkla kurgulanmıştır. Seufert'in "sistemik ve anayasal dönüşüm" odaklı Kıta Avrupası yaklaşımına kıyasla bu Yasa, milli ve üniter yapıyı koruyarak kamu düzeni içerisinde toplumsal entegrasyonu hedefleyen pragmatik bir çizgiye sahiptir.

3. Uluslararası Tezlerin Karşılaştırma Tablosu

Analist / Stratejist	Ekol / Ülke	Temel Tez Alanı	7595 Sayılı Yasa ile Uyum Düzeyi
David L. Phillips	ABD / Columbia Üniv.	Silahsızlandırma, Rehabilitasyon ve Yasal DDR altyapısı	Çok Yüksek (Teknik ve idari altyapı örtüşüyor)
Gareth Jenkins	Britanya / Silk Road Inst.	Bütüncül ve Bağlayıcı "Çerçeve Kanun" İhtiyacı	Yüksek (Bürokratik güvence altyapısı sağlandı)
Morton Abramowitz	ABD / Diplomat	Güvenlikçi Söylemden Yasal/Siyasi Zemine Geçiş	Yüksek (Devlet teminatı sağlandı)
Graham E. Fuller	ABD / RAND Corp.	İç Barış - Bölgesel Güç / Dış Politika İlişkisi	Orta-Yüksek (Yerelleşme maddesi içermiyor)
Henri J. Barkey	ABD / CFR-Wilson C.	Yasal Kurumsallaşma ve Adem-i Merkeziyetçilik	Orta (Yasal mekanizma var, idari reform yok)
Dr. Günter Seufert	Almanya / SWP	AB Normları, Yerelleşme ve Anayasal Reform	Düşük / Ayrışıyor (Merkezi idare esas alınmıştır)

4. Türkiye Menşeli Önemli İsimler ve Yaklaşımları

7595 sayılı Yasa'nın fikri ve hukuki zeminine katkı sunan veya bu doğrultuda stratejik tezler üreten Türkiye menşeli önemli isimler şunlardır:

- **Prof. Dr. Doğu Ergil:** 1990'lı yıllardan itibaren hazırladığı "Kürt Sorunu Raporları" ile konunun sosyolojik ve hukuki boyutunu ilk kez devlet gündemine taşıyan isimlerdendir. Ergil, toplumsal sözleşmenin yenilenmesi ve devletin kucaklayıcı bir yasal çerçeve sunması gerektiğini vurgulamıştır.

- **Prof. Dr. Mesut Yeğen:** Türkiye’de müesses nizamın ve devletin kimlik politikaları üzerine en nitelikli akademik çalışmaları yürütmüştür. Vatandaşlık tanımının kapsayıcı hale getirilmesi ve yasal koruma alanlarının açılmasını savunmaktadır.
- **Av. Muhsin Kızılkaya:** Sürecin akıl insanlar ve sivil toplum boyutunda aktif yer almış; toplumsal hafızanın onarılması ve silahsızlanmanın yasal-insani boyutları üzerine durmuştur.
- **Dr. Murat Yılmaz:** Ankara merkezli düşünce kuruluşlarında devlet aklı, kamu düzeni ve terör sonrası entegrasyon stratejileri üzerine çalışmıştır. 7595 sayılı Yasa’nın temel mantığı olan "kamu düzenini koruyarak toplumsal bütünleşmeyi sağlama" tezini destekleyen güvenlik ve siyaset analizleriyle tanınır.

5. Sonuç: 7595 Sayılı Çerçeve Yasanın Gelecek Türkiye Vizyonu İçin Stratejik Önemi

7595 sayılı *Millî Dayanışma ve Toplumsal Bütünleşmenin Güçlendirilmesine Dair Kanun*, Türkiye’nin 21. yüzyıldaki iç barış ve küresel iddia vizyonunun temel taşı niteliğindedir. Yasa’nın stratejik önemi üç ana sütunda toplanmaktadır:

1. **Devlet Aklının ve Kamu Düzeninin Tescili:** Yasa, Doğu ve Batı literatüründeki "devlet otoritesinden taviz vermeden toplumsal bütünleşme sağlama" dengesini başarıyla kurmuştur. Süreç, kayıtsız ve belirsiz bir alan olmaktan çıkarılmış; devletin resmi kurumları ve koordinasyon kurulları eliyle yasal güvenceye bağlanmıştır.
2. **Bölgesel Güç ve Yumuşak Güç Kapasitesi:** Graham Fuller ve Morton Abramowitz gibi isimlerin de vurguladığı üzere; içindeki etno-siyasi gerilimleri ve çatışma risklerini yasal yollarla tasfiye eden bir Türkiye, Ortadoğu, Doğu Akdeniz ve Kafkasya jeopolitiğinde çok daha dirençli ve yönlendirici bir güce dönüşecektir. İç bütünleşmesini tamamlayan Türkiye’nin "Anadolu Rönesansı" ve yeni medeniyet tasavvuru vizyonu somut bir zemine kavuşacaktır.
3. **Toplumsal Bütünleşme ve Hukuki Teminat:** Yasa, sadece bir güvenlik düzenlemesi değil; toplumsal bağları pekiştiren, terörün izlerini silen, rehabilitasyon ve entegrasyon süreçleriyle toplumsal helalleşme ve dayanışmayı kurumsallaştıran bütüncül bir vizyon metnidir.

Sonuç olarak 7595 sayılı Kanun; Batı merkezli analizlerde öngörülen pragmatik yasal güvenceleri bünyesine dahil ederken, Türkiye’nin millî üniter yapısını ve kamu düzenini merkeze koyan yerli ve milli bir stratejik akıl ürünüdür.